

GIÁO HOÀNG FRANCIS 5 NĂM TRÊN NGAI TÒA PHÊRÔ

Phạm Huy Thông*

Ngày 13/3/2018 là tròn 5 năm Giáo hoàng Francis ở trên ngai tòa Phêrô. 5 năm chưa phải là dài nhưng cũng có nhiều điều để nói về triều đại của vị Giáo hoàng xuất thân là giáo sĩ Dòng Tên người Argentina. Vì thế, ngày 13/02/2018, nhiều chuyên gia Công giáo đã quy tụ trong buổi tọa đàm: *Nhân tố Francis qua 5 năm: Suy tư và đối thoại* tại trường Đại học Georgetown, Hoa Kỳ để trao đổi. Nhiều ý kiến nhận xét đã được nêu ra. Đây là vị Giáo hoàng được coi là gần gũi, thân thiện và mạnh dạn cải tổ ngay chính Giáo triều Vatican cả về cơ cấu tổ chức và não trạng. Giáo hoàng Francis cũng cố gắng tham gia giải quyết những căng thẳng trên thế giới và khu vực. Tuy nhiên, cũng còn nhiều vấn đề gây tranh cãi xung quanh việc quản trị của Giáo hoàng, nhất là vấn đề lạm dụng tính dục, đồng tính luyến ái, quan hệ Vatican - Bắc Kinh và một số nội dung thuộc về giáo lý Công giáo truyền thống.

Một người cởi mở nhưng mạnh dạn cải tổ

Khi Giáo hoàng Benedict XVI tuyên bố từ chức tháng 01/2013, dư luận vẫn còn bàn tán về lý do thoái vị của Ngài: do sức khỏe hay áp lực công việc? Rõ ràng sau chuyến công du Mexico và Cu Ba năm 2012, Ngài thấy không còn đủ sức để đi Brazil dự Đại hội giới Trẻ năm 2013 nữa. Bác sĩ đã khuyên Ngài ở nhà. Nhưng cũng có lý do vì Ngài thấy việc cải tổ của Giáo triều quá chậm chạp, không theo ý muốn. Diễn văn từ nhiệm của Ngài nêu rõ: “Trong thế giới ngày nay, một thế giới có quá nhiều thay đổi nhanh chóng liên quan sâu rộng tới đời sống Giáo hoàng tin. Để có thể cai quản con thuyền của Thánh Phêrô và công bố Tin Mừng cần cả tâm trí lẫn thể xác mạnh mẽ nhưng trong ít tháng gần đây, sức lực của tôi đã mất dần đến độ phải thừa nhận sẽ không thể chu toàn sứ vụ được trao phó cho tôi”.

* Trung tâm Khoa học tư duy CTS, Hà Nội.

Ngày 28/02/2013, Giáo hoàng Benedict XVI chính thức từ nhiệm. Các Hồng y trong mật viện đã bỏ phiếu và Hồng y Jorge Mario Bergoglio, Dòng Tên, người Argentina đã trúng cử, sau lần bỏ phiếu thứ ba. Vị tân Giáo hoàng 76 tuổi, đã từng phẫu thuật cắt một thùy phổi không hứa hẹn nhiều hy vọng lắm cho mọi người trừ người nghèo với tước hiệu Francis khó khăn. Nhưng chỉ ít ngày ở ngôi Giáo hoàng, Ngài đã làm nên một hiện tượng phi thường (fenomena) như tờ Le Figaro đã gọi. Ngài không đi xe riêng của Giáo hoàng biến công vụ đặc biệt của Vatican mà đi xe bus, không ở biệt thự của Giáo hoàng mà vẫn ở nhà trọ Matta và trả tiền thuê đầy đủ, không dùng điều hòa mà tự đốt lò sưởi, không thuê đầu bếp mà tự nấu ăn sáng, không tổ chức sinh nhật hoành tráng mà ăn cơm với người vô gia cư và đi đâu cũng sẵn sàng dùng xe lại để ôm hôn người bệnh tật, đau yếu. Ngài có một cô em gái là nữ tu, khi còn ở quê hương vẫn thường xuyên gặp nhau cuối tuần, nhưng khi cô em gái cũng như họ hàng, kể cả Tổng thống Argentina muốn đến Vatican để dự lễ đăng quang của Ngài thì Ngài từ chối, xin đừng đi, để tiền đó cho người nghèo. Ngài thường đi thăm viếng những khu “ổ chuột” để chia sẻ với người nghèo nên còn có danh hiệu *Giáo hoàng ổ chuột* (Papa Villera).

Ngài chỉ ra 15 “căn bệnh của Giáo triều” và bắt tay vào cải tổ. Nhiều ủy ban được sáp nhập, như Ủy ban Công lý và Hòa bình, Cordium, Phát triển các dân tộc, Thăng tiến các Kitô hữu thành Bộ Cổ vũ phát triển toàn diện con người. Bộ Giáo dân và Gia đình, Bộ Truyền thông Vatican, Bộ Kinh tế cũng thế theo nguyên tắc bình đẳng, tập trung và hiệu quả. Trước đây, Giáo hoàng có thẩm quyền tuyệt đối trên cả hành pháp, tư pháp và lập pháp. Bây giờ, Ngài lập nhóm cố vấn 9 Hồng y quen gọi là nhóm G.9 thường xuyên nhóm họp để tư vấn cho Ngài. Tức là có xu hướng chuyển cách quản trị từ cá nhân qua tập thể. Ngài thẳng tay trừng phạt những giáo chức có lối sống sa hoa như cách chức Giám mục Giáo phận Lumburg (Giáo hoàng) vì tội xây Tòa Giám mục lộng lẫy. Tổng Giám mục J. Lowski ở Dominic cũng chung số phận vì bị tố cáo lạm dụng tình dục. Tuy nhiên, ngay trong số Hồng y được tấn phong trong triều đại của Ngài lại thấy đại diện của nhiều nước vốn có số giáo dân ít và cũng là nước

nhỏ, như: Lào, Myanmar, Panama, Việt Nam hay những nước đang phát triển chứ không chỉ ưu tiên dành cho Châu Âu, Châu Mỹ.

Thông điệp “Laudato Si” (Bảo vệ ngôi nhà chung) của Ngài có ảnh hưởng tích cực trong việc bảo vệ môi trường trái đất. Ngài lập ra ngày 1 tháng 9 hằng năm là ngày bảo vệ môi trường và luôn phê phán các nước giàu vì lợi nhuận mà khai thác quá mức tài nguyên thiên nhiên, lạm dụng khoa học công nghệ gây ra thảm họa cho ngôi nhà chung của mọi người là Trái Đất. Thông điệp “Amoris Laetitia” (Niềm vui yêu thương) lại đưa ra một quan niệm tha thứ với tư cách Giáo hội Công giáo là mẹ hiền thì có thể nào ngoảnh mặt nhìn con cái phạm tội ly dị, tái hôn mà không đau khổ,... Ngài phê phán việc một em bé, con ngoài giá thú không được rửa tội khi bế đến nhà thờ vì “Giáo hội không làm dịch vụ”. Ngài mạnh mẽ chống lại nạn khủng bố; buôn bán người; lạm dụng tình dục và trực tiếp thu xếp việc bỏ cấm vận của Mỹ với Cu Ba năm 2015; không ngại ngần khi đến Myanma năm 2017 khi xung đột tôn giáo, sắc tộc ở đây đang căng thẳng; hay cùng với Thượng phụ Chính Thống giáo Nga Kirill chung tay tìm giải pháp cho cuộc xung đột ở Trung Đông,... Vì vậy, Tạp chí *Time* đã chọn Ngài là nhân vật của năm 2013, còn Tạp chí *Forbes* xếp Ngài là nhân vật quyền lực thứ tư trên thế giới sau Tổng thống Mỹ, Nga và Chủ tịch Trung Quốc.

Cũng là nguyên nhân của những tranh luận

Thông điệp *Amoris Laetitia* (Niềm vui yêu thương) dài 60 trang được công bố ngày 19/3/2016 đem lại hy vọng cho những người Công giáo trong tình trạng ly dị, tái hôn bao nhiêu thì tiếng nói chống đối ngay ở hàng ngũ chức sắc cao cấp của Giáo hội cũng mạnh mẽ không kém. Bốn vị Hồng y mà đứng đầu là Hồng y Raymond Burke (Mỹ) đã yêu cầu Giáo hoàng Francis phải giải thích một số luận điểm trong thông điệp có trái với giáo lý Công giáo truyền thống không, nhất là luật bất phân ly của hôn nhân Công giáo. Thậm chí, nhóm này còn tập hợp lấy chữ ký 45 học giả và gây áp lực sẽ làm to chuyện nếu Ngài không trả lời.

Chương 8 của Thông điệp bị phản ứng nhiều nhất. Ví dụ, chú thích 30 viết: *Bởi thế người ta không thể nói rằng tất cả những người đang ở trong hoàn cảnh “trái quy tắc” là đang sống trong tình trạng tội*

trọng và mất ơn thánh hóa. Nếu đọc kỹ, Thông điệp nói đúng vì không phải “cứ đo ngõ là chín”. Có người ly dị, sống với người khác giới cùng nhà nhưng như anh chị em ruột chứ không phải quan hệ vợ chồng thì đâu họ có lỗi luật và bị cấm xưng tội, rước lễ. Ngài nhắc nhở các linh mục nên mở lòng thương xót với hối nhân: Tòa giải tội không phải là phòng tra tấn, nhưng đây là cuộc gặp gỡ với lòng Thương xót của Chúa. Tôi cũng muốn chỉ ra rằng Thánh thể không chỉ là phần thưởng cho người hoàn hảo nhưng là thuốc chữa mạnh mẽ và là của nuôi người yếu đuối”¹. Nhưng những người chống đối thì coi đó là sự ly giáo, chống lại giáo lý truyền thống nhất là luật “bất phân ly” về hôn phối. Một GS.TS, triết gia Công giáo người Áo đã tố cáo: Tôi cảm thấy bất lực, phải viết ra điều này, để tránh được quả bom nguyên tử mang tính phá hoại luân lý, đạo Giáo hoàng có thể làm cho giáo huấn của giáo hội Công giáo sụp đổ và đưa nhiều linh hồn phải sa hỏa ngục².

Khi trả lời một phóng viên về thái độ của Ngài với những người đồng tính, Ngài trả lời: Tôi là ai mà lên án họ? Họ không phải là tội nhân và Giáo hội cần mở lòng ra yêu thương họ. Lập tức dư luận bùng lên, coi đó là sự ủng hộ của Ngài với giới đồng tính và hôn nhân đồng tính. Một lá thư ngỏ dài gửi tới tất cả các Hồng y, Giám mục trên thế giới viết: *Có vị nào không cảm thấy xấu hổ, ngượng miêng, không cảm thấy một sự phản bội tư tưởng của Chúa Giêsu, giáo luật và các giáo huấn tốt lành, thánh thiện của Chúa khi ủng hộ hôn nhân đồng tính và muốn Giáo hội Công giáo chào đón họ như một ân huệ lớn lao và hôn nhân của họ được giáo luật Công giáo đảm bảo như Giáo hoàng Francis đề xuất không?*³.

Một vấn đề được coi là “điểm yếu” của Ngài khi chưa giải quyết được dứt điểm nạn lạm dụng tính dục nơi giáo sĩ. Trước chuyến thăm Chi Lê của Ngài cuối năm 2017 vừa qua, 8 nhà thờ Công giáo bị đốt phá, Tòa Khâm sứ ở Santiago bị người biểu tình chiếm giữ nhiều giờ để phản đối vụ Giám mục Juan Barros bị tố cáo là che giấu linh mục nghĩa phụ F. Karadina cũng phạm tội lạm dụng tính dục mà không bị phạt. Giám mục J. Barros chẳng những không bị kỷ luật mà còn được vinh thăng lên bậc Hồng y coi sóc Tổng Giáo phận Osorno. Tại Chi Lê vừa

qua có 80 linh mục, trong đó có 4 giám mục, bị ra tòa về tội danh này nhưng Giáo hoàng Francis vẫn đòi bằng chứng cáo buộc Hồng y J. Barros. Mới đây, ngày 01/3/2018, Giám mục John McAreavey Giáo phận Dromore của Ailen cũng phải viết đơn từ nhiệm vì cáo buộc che giấu cho linh mục của trường S. Colman phạm tội ấu dâm.

Một vụ việc khác đang ồn ào dư luận suốt thời gian gần đây liên quan đến quan hệ Vatican - Trung Quốc. Dư luận cho rằng Vatican đã nhân nhượng quá nhiều khi yêu cầu hai vị giám mục trung thành với Vatican (thuộc nhóm hàm trú) ở Sơn Đông và Mông Phụ, Trung Quốc phải nghỉ hưu, vị còn lại xuống làm phó cho vị Giám mục thuộc Công giáo yêu nước. Tin tức cho biết, cuối tháng 3 năm 2018, một thỏa thuận về tấn phong giám mục ở nước này sẽ được ký, trong đó, Nhà nước Trung Quốc được chỉ định nhân sự giám mục, còn Giáo hoàng có thể bác bỏ ứng viên nếu thấy không đủ tiêu chuẩn trong vòng 3 tháng. Tòa Thánh sẽ công nhận thêm 7 vị giám mục do Nhà nước phong, trong đó có 3 vị từng bị Tòa Thánh buộc vạ tuyệt thông vì không có sự chuẩn y của Giáo hoàng. Đổi lại, Nhà nước sẽ công nhận khoảng 20 giám mục hàm trú. Hồng y Zen (Trần Nhật Quân), nguyên Tổng Giám mục Hồng Kông cho rằng đó là sự *bán đứng Giáo hội trung thành với Vatican* và làm mất đi độc quyền phong giám mục của Giáo hội. Vị Hồng y này đã sang tận Roma để đưa kiến nghị của nhiều nhân sĩ, giáo chức cả Hồng Kông và Đài Loan yêu cầu Tòa Thánh xem xét lại vụ việc, không nên nghe theo những cổ vắn không hiểu tình hình Trung Quốc. Đáp lại, Hồng y Pietro Parolin - Quốc vụ khanh của Tòa Thánh cho rằng: *Tòa thánh cố gắng tìm một cách tổng hợp sự thật và một cách thiết thực để đáp ứng sự mong đợi hợp pháp của tín hữu bên trong và bên ngoài Trung Quốc. Tất cả chúng ta cần cẩn trọng và chừng mực hơn để tránh bớt đi những lời than vãn, chỉ trích làm tổn thương sự hiệp thông và lấy đi niềm hy vọng về một tương lai tốt đẹp hơn, bớt đi đau khổ cho các anh chị em tín hữu ở đất nước này⁴*. Còn vài vị giám mục “hàm trú”, như: Phêrô Cận Lộc Cương hay Giuse Chu Bảo Ngọc, lại vui mừng thấy Trung Quốc đối thoại với Tòa Thánh vì như vậy “Giáo hoàng được thừa nhận” và sẵn sàng tuân phục thỏa thuận được ký kết. Gây nhiều cho vấn đề này phải kể đến tờ Vatican Insider, một tờ báo tư nhân có quan hệ với vài quan chức của Tòa Thánh.

Một phê phán khác nhằm vào Giáo hoàng Francis cho rằng Ngài thiếu cương quyết trong quản trị. Bằng chứng là vụ Giám mục Peter Okpaleke ở Giáo phận Ahiara, Algieria. Vị giám mục này được bổ nhiệm năm 2012 và là người thuộc bộ tộc Igbo. Cho nên người của bộ tộc Mibase phản đối, không chấp nhận. Sự phản đối này kéo theo cả hàng giáo sĩ khiến cho mục vụ ở đây tê liệt nhiều năm. Không có cuộc phong chức linh mục, phó tế nào, không có trẻ em nào được chịu phép Thêm sức ở giáo phận Ahiara. Nhằm chấn chỉnh kỷ luật, Ngài đã ra lệnh buộc 400 linh mục ở đây phải viết bản cam kết vâng phục Giám mục P. Okpaleke trong vòng 30 ngày từ 9/6 đến 9/7/2017. Quá hạn này, linh mục nào không viết cam kết, coi như bị treo chén vĩnh viễn. Nhưng hết hạn, chỉ có gần nửa số linh mục viết cam kết. Nhưng rồi cũng không thấy linh mục nào bị phạt mà cuối cùng chính Giám mục P. Okpaleke lại viết đơn từ nhiệm vì *thiện ích của Giáo hội* và được Ngài chấp thuận hôm 19/02/2018. Tòa Thánh cũng không bổ nhiệm giám mục mới mà để cho vị Giám mục ở Giáo phận Umualia sang làm Giám quản Ahiara.

Dù còn có những tranh luận, nhưng Giáo hoàng Francis đã để lại một dấu ấn không hề nhỏ trong Giáo hội Công giáo và trên thế giới./.

CHÚ THÍCH:

- 1 Tổng hợp theo Vietcatholic/News.com
- 2 Theo Lifesilennew.com, update 23/8/2017.
- 3 Theo thoisuthoicuoi.com update ngày 21/11/2015.
- 4 Theo báo La Stampa update ngày 26/01/2018.